

A BAKONY FAUNÁJÁRA ÚJ ÉS RITKA BOGÁRFAJOK (COLEOPTERA)

KUTASI CSABA¹ – SÁGHY ZSOLT²

¹Bakonyi Természettudományi Múzeum, Zirc

² MOL-Chem Ltd., Agrochemical Office

Abstract: Rare and new beetles from the Bakony Mts. – Nineteen species belonging to 8 Coleoptera families are reported from the Bakony Mts. complemented with notes on their distribution in the investigated area. *Pterostichus elongatus* (DUFTSCHMID, 1812), *Molops elatus* (FABRICIUS, 1801), *Ophonus ardosiacus* (LUTSHNIK, 1922) (*Carabidae*), *Orthocerus crassicornis* (ERICHSON, 1845) (*Colydiidae*), *Cerallus rubidus* (GYLLENHAL, 1817) (*Melyridae*), *Herophila tristis* LINNAEUS, 1767 (*Cerambycidae*) are new to the fauna of Bakony.

Bevezetés

Már a Fauna Regni Hungariae-ben (KUTHY 1897) is számos bakonyi bogáradat szerepel, majd az ezt követő száz évben is a Bakony a rovarászok egyik kedvelt gyűjtőhelye volt. A hegység szervezett rovarantani kutatása 1962-ben indult „A Bakony természeti képe” című program keretében. A programhoz csatlakozó kutatók éveket-évtizedeket felölelő munkájuként számos alapvetés látott napvilágot a hegység Coleoptera-faunájáról. Ezek a publikációk a Veszprém megyei Múzeumok közleményeiben, később pedig a Bakonyi Természettudományi Múzeum közleményeiben jelentek meg. A Bakony Természettudományi Kutatásának eredményei c. sorozat részeként, önálló kötetben (19. füzet) látott napvilágot a Bakony cincérei c. alapvetés (MEDVEGY 1987). A rendszeres kutatások eredményeként a Bakony hazánk egyik legjobban kutatott tája lett, ennek ellenére számos Coleoptera család még nem került feldolgozásra.

A dolgozatban nyolc Coleoptera család 19 faja szerepel, a következőkben röviden áttekintjük ezen családok bakonyi kutatottságát. Az általunk közzétett fajok nagyobbik része a futóbogarak (*Carabidae*) családjába tartozik. Alapvetés erről a családról 1973-ban jelent meg TÓTH László tollából. A későbbiekben több közlemény látott napvilágot (KUTASI 1997, 1998, 1998a, 1999, 2000, 2000a, 2001; RETEZÁR–SZÉKELY 1999) melyekben további új fajokat mutattak ki a területről. Az általunk közölt 9 fajból hármat még nem publikáltak a Bakonyból (*Pterostichus elongatus* (DUFTSCHMID, 1812), *Molops elatus* (FABRICIUS, 1801), *Ophonus ardosiacus* (LUTSHNIK, 1922)). A *Pterostichus aethiops* (PANZER, 1797) újbóli előkerülésével bakonyi előfordulása bizonyítottá vált, a további 5 fajnak pedig ez idáig csak néhány bakonyi adatát ismertük.

A *Rhysodidae* családot az utóbbi időben a *Carabidae* családhoz sorolták, újabban azonban külön tárgyalják (LAWRENCE – NEWTON 1995). CSIKI (1946) az *Omoglymmius germari* (GANGLBAUER, 1892)-nak, SZÉL (1996a) pedig a *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) -nak közli egy-egy zirci adatát. A *Meloidae* család fajait SZALÓKI (1997) dolgozta fel, munkájában közli a *Sitaris muralis* (FORSTER, 1771) bakonyi előfordulását. KUTASI (1999) két *Meloidae* faj új előfordulási adatait teszi közzé.

A lágytestű bogarakról TÓTH (1973a), majd SZALÓKI (1997a) írt alapvetést, egyikben sem szerepel az általunk közölt *Cerallus rubidus* (GYLLENHAL, 1817). A *Cerambycidae* család alapvetését a már említett a Bakony Természettudományi Kutatásának eredményei c. sorozatban tették közzé (MÉDVEGY 1987), majd Vászoly környékének cincérfaunájáról született értekezés (RETEZÁR – SZÉKELY 1999), a *Herophila tristis* LINNAEUS, 1767 előfordulása egyik dolgozatban sem szerepel. A további három családból (*Cucujidae*, *Bostrichidae*, *Colydiidae*) bakonyi alapvetés ez idáig nem jelent meg. SZÉKESY (1943) Tihanyból közölt koleoptera-adatokat, ezek között egy *Cucujidae* faj szerepel. TÓTH (1968) a Balaton-felvidékről egy *Bostrichidae*, valamint két *Colydiidae* családba tartozó fajt említ. Ezek között nem találunk adatokat az általunk közzétett fajokról. Az *Orthocerus crassicornis* (ERICHSON, 1845) igen ritka faj, hazánkból eddig mindössze három lelőhelyét ismertük (SLIPINSKI – MERKL 1993). A *Cucujus cinnabarinus* (SCOPOLI, 1763) fajt MERKL (1987) nem tartja ritkának, azonban európai veszélyeztetettsége folytán fontosnak tartjuk bakonyi adatait közölni.

Rhysodidae – Állasbogarak

Rhysodes sulcatus (FABRICIUS, 1787)

Európai és Nyugat-Szibériai ritka faj (HURKA 1996), amely korhadó, öreg fákban találja meg életfeltételeit. Hazai lelőhelyadatait SZÉL (1996a) összegzi, kilenc gyűjtőhelyet említ, közte egy bakonyit is Zircről. Ezt a példányt Kuthy gyűjtötte, a gyűjtési idő viszont nem szerepel a lelőhelycédulán. SÁR (1993) a Dél-Dunántúlon nyárfakéreg alatt találta, más helyütt pedig korhadt égerfából egyelték (SZÉL 1996a). Az újabb gyűjtések során bükkfa kérge alól került elő a Keszthelyi-hegységből, Bakonyszentkirályon pedig gombás gallyról kopogtatták. Andreas Hermann német rovarász által rendelkezésünkre bocsátott listán egy sümegi adat szerepel. Ezekkel az új lelőhelyekkel a faj bakonyi előfordulása ismételt bizonyítást nyert.

Új adatok: Bakonyszentkirály, Zörög-tető, gombás gallyról kopogtatva, 1983. 05. 14. leg.: Szalóki D.; Sümeg, 1997. 05. 10. leg.: Hengmith; Zalaszentő, Tátika-hegy, bükkös, 2000. 06. 28., 2001. 03. 15. bükkfa kérgezése, leg.: Sággy Zs.

Omoglymmius germari (GANGLBAUER, 1892)

Palearktikus faj, amely elterjedt Európa déli partvidékétől Olaszország északi részéig, valamint Nyugat-Ázsiában. Szlovákiában ritka, kidőlt lombhullató fák törzsében, kérge alatt fordul elő (HURKA 1996). A Magyar Természettudományi Múzeum (a továbbiakban MTM) gyűjteményében 12 hazai gyűjtőhelyről van adata, melyek közül öt bakonyi, ezek a következők: Farkasgyepű, coll: Mihók; Fenyőfő, Anonim; Tátika, dr. Lenci 1953. 05.; Vállus, dr. Lenci; Zirc, Kuthy.

SÁR (1993) a Dél-Dunántúlról további három lelőhelyét közli, az állatokat nyír és nyár kérge alatt gyűjtötte. A Bakonyból CSIKI (1946) zirci előfordulását közölte. Az újabb kutatások során, közel 50 év után a Tátikáról ismét előkerült.

Új adat: Zalaszentő, Tátika-hegy, bükkös, 1999. 07. 22., kérgezés, leg.: Sággy Zs.

Carabidae – Futóbogarak

Blemus discus (FABRICIUS, 1792)

Transzpalearktikus elterjedésű, eurytop, hygrophil, ripicol, terricol faj. Iszapos patak és folyópartokon, agyagos nedves folyóvölgyekben, mélyen beágyazott kövek alatt akadhatunk rá, a kisemlősök által vájt járatokban él (KIRSCHENHOFER 1989).

Vízpartjaink szórványos előfordulású, de helyenként gyakori faja, legtöbbször fénycsapdával, de hús csalétekkel és talajcsapdával is fogták. Lelőhelyadatainak jelentős része nagy folyóink partvidékeihez kötődik. Agrárterületeken (almás, kukoricás) üzemelő fénycsapdákból, bár kis példányszámban, de mindenhol előkerült (Kádár SZÉL 1989). Az országos fénycsapdahálózat anyagaiban legnagyobb számban Nyékládházán és Pacsán fordult elő (Kádár szóbeli közlés). A Szigetközben Ásványrárónál pedig egy este mintegy 100 példány repült fényre (SZÉL szóbeli közlés).

A Bakonyból TÓTH (1973) mindössze két adatát közölte (Fenyőfő, Némethánya), a további kutatások során a Balaton-felvidékről (Vászoly) is előkerült (RETEZÁR – SZÉKELY 1999). Vonyarcvashegyen, a Balaton zagyterén végzett talajcsapdázás során 5 csapda a faj 33 egyedét gyűjtötte. További publikálatlan adatai Bakonybélből, Gyenesdiásról és a Keszthelyi-hegységből származnak.

Új adatok: Bakonybél, Som-hegy 400 m., 1968. 06. 21-30., leg.: Rézbányai L.; Gyenesdiás, kert, esti csapkodás, 1949. 07. 12-28. leg.: Kaszab Z.; Vonyarcvashegy, talajcsapda, 1998. 09. 13-10. 26., 1998. 09. 21., leg.: Kasper-Harmat; Várvolgy, Csetényi-berek, rét, fénycsapda, 2001. 07. 16. leg.: Sággy Zs.; Zalaszántó, Kovácsi-hegy, erdő, fénycsapda, 2001. 07. 15. leg.: Sággy Zs.; Zalaszántó, Kovácsi-hegy, kőbánya, Herman-tó, fénycsapda, 2001. 07. 15. leg.: Sággy Zs.

Pterostichus aterrimus (HERBST, 1784)

Nyugat-palearktikus elterjedésű, eurytop, hygrophil, paludicol faj (KIRSCHENHOFER 1989). Erősen nedvességkedvelő, mely mindig vizek közvetlen közelében (nádasban, zombékosban, füzesben) található. Szikes habitatokban is megtalálták (NYILAS 1991, idézi SZÉL 1996a). Hazánkban a számára alkalmas élőhelyeken sokfelé előkerült, de általában alacsony egyedszámban. A Kiskunsági NP (mocsaras erdőkben nádkévék alól, ÁDÁM – MERKL 1986, idézi SZÉL 1996a) és a Kis-Balaton nádasában is nagyobb számban fogták. Hazai lelőhelyei a sík-, illetve a dombvidékre esnek (SZÉL 1996a).

A Bakonyból eddig csak Tihanyból ismertük (TÓTH 1973). Az új adatok és életmódja ismeretében valószínű, hogy a Balaton-parti nádasok jellegzetes, értékes faja, amely a Balaton-felvidéken nagyobb vizek partján is előfordul.

Új adatok: Tihany, Bozsai-öböl, nádas, egvelés, 1993. 05. 05., leg.: Merkl O.; Balatonszőlős, Jókai Tsz. melletti tó, parttaposás, 1998. 05. 28. leg.: Kutasi Cs.; Balatonalmádi: Alsó-Lozsánta, füzes, talajcsapda, 2000. 10. 18. leg.: Kutasi Cs.

Pterostichus elongatus (DUFTSCHMID, 1812)

Palearktikus elterjedésű, stenotop, hygrophil, paludicol faj, melyet mocsarakban, vízpartokon, sőt gyékényfajok gyökerei között is megtaláltak (KIRSCHENHOFER 1989). Magyarországon elterjedése sporadikus, a síkvidéki ártéri és mocsárerdők jellemző faja, szikes és halastavak partszegélyén is előfordul (HORVATOVICH 1992).

Az MTM adatait áttekintve, legnagyobb mennyiségben a Velencei-tó és a székesfehérvári Sós-tó területéről került elő. A korábbi Balaton-parti lelőhelyei alapján (déli part, Kis-Balaton) várható volt, hogy hamarosan a Balaton-felvidékről is megkerül. A tihanyi

Külső-tó partján parttáposással sikerült gyűjteni egyetlen példányt, a később kihelyezett talajcsapdák nem fogták. Egy korábbi adata is van Berhidáról, ezt a példányt dr. Lenci gyűjtötte, a lelőhelycédulán azonban további adat nem szerepel. TÓTH (1973) alapvetésében nem közölte a fajt, a Bakony faunájára új.

Új adat: Tihany, Külső-tó, parttáposás, 2000. 06. 04., leg.: Kutasi Cs.

Pterostichus aethiops (PANZER, 1797)

Európai elterjedésű eurytop, hygrophil, silvicol faj, melyet nedves lombos és elegyerdőkben, erdei patakok partján is gyűjtöttek (KIRSCHENHOFER 1989). Hazánkban igen ritka, a Bakonyon kívül csak a Bükkből, a Kőszegi-hegységből, a Somogyi-domságból, a Budai-hegységből, a Börzsönyből, valamint a Mátrából ismert (SZÉL 1996a).

Az MTM gyűjteményében egy „Bakony (Hungaria)” lelőhelycédulával ellátott példány található, ezen kívül TÓTH (1973) a Fauna Regni Hungariae-ben (KUTHY 1897) közölt veszprémi adatát ismertette. A faj Keszthelyi-hegységben való előfordulása a vidék montán jellegét bizonyítja. Itt az idős kidőlt bükkfák kérge alatt, esetenként a *Carabus intricatus*-sal együtt, nagyobb számban is előfordul.

Új adatok: Zalaszántó, Tátika-hegy, bükkös, 1996. 03. 25. leg.: Kovács T., 2000. 03. 15. leg.: Kutasi-Sághy (10 db); Zalaszántó, Farkas-hegy, bükkös, 2001. 03. 15. leg.: Sághy Zs.

Molops elatus (FABRICIUS, 1801)

Közép-európai elterjedésű stenotop, hygrophil, silvicol faj. Mindenekelőtt köves talajon, nedves lomboserdőkben (különösen bükkösben és gyertyános-tölgyesben), nedves erdőszegélyeken, cserjésekben, köves legelőkön, lomb és moha, valamint laza kéreg alatt találták (KIRSCHENHOFER 1989).

Ez idáig hazánkban csak az Alpokalján és az Őrségben gyűjtötték. Hegyvidéki, erdőlakó faj (SZÉL – HEGYESSY 1996). A Bakony faunájára új, a Keszthelyi-hegységből, talajcsapdázással került elő.

Új adatok: Vindornyaszőlős, Kovácsi-hegy, Nagy-Rakottyás (láprét), 2001. 05. 01-06. 07., talajcsapda, leg.: Sághy Zs.; Várvölgy, Kis-Láz-hegy (elegyerdő), 2001. 05. 01-20, talajcsapda, leg.: Sághy Zs.; Várvölgy, Szebike (erdőszél), 2001. 07., talajcsapda, leg.: Sághy Zs.; Zalaszántó, Tátika-hegy, (bükkös), 1998. 06. 01-16., talajcsapda, leg.: Sághy Zs.

Amara nitida STURM, 1825

Nyugat-palearktikus elterjedésű, eurytop faj, amelyet egyaránt megtaláltak folyóvölgyekben, iszapos folyópartokon, mocsarakban, sőt száraz szántókon is (KIRSCHENHOFER 1989). Pontos hazai élőhelye csak az alföldi és egyes bükki példányok esetében ismert. Az alföldi példányokat mocsaras erdőben, illetve szikes, mocsaras réten találták (ÁDÁM and MERKL 1986, idézi SZÉL 1996a), a bükkben pedig 850 m-es magasságban, üde hegyi réten (*Anthyllido-Festucetum rubrae*), valamint hegyi zöld legelőn (*Lolio-Cynosuretum*) gyűjtöttek kő alól, egyléssel (SZÉL 1996a).

A Bakonyból TÓTH (1973) a Hódosér-völgyből közli, azóta egy további adata vált ismertté az Északi-Bakonyból (Bakonybél), de a Balaton-felvidékről is előkerült. Itt a Balaton-parti zagyerületen, nádasban talajcsapdával fogták.

Új adatok: Szigliget, Kongó-rétek, nádas széle (zagytér), talajcsapda, 1999. 05. 27 – 07. 15., leg.: Harmat-Kasper; Bakonybél, 1955. 07. 17., leg.: Endrődi

Ophonus ardosiacus (LUTSHNIK, 1922)

Atlantomediterrán faunaelem, amely xerotherm élőhelyeken, valamint sztyeppeken for-

dul elő (HURKA 1996). CSIKI (1946) és FREUDE (1976) még az *O. stictus* szinonimjaként ismerteti, míg később *O. rotundicollis*-ként szerepel (P. BRANDMAYER – T. Z. BRANDMAYER 1982). SCIAKY (1987) a genuszról írt dolgozatában *O. ardosiacus*-ként tárgyalja, az *O. stictus* nevet pedig a korábban *O. obscurus*-ként ismert faj kapta. Emiatt korábbi hazai adatai revidíóra szorulnak, Magyarországi elterjedése bizonytalan.

Az MTM Állattárában sincs bizonyító példánya. E fotoaktív faj feltehetőleg nem csak a Bakonyra, hanem a hazai faunára is új. Ez idáig a Kárpát-medencéből is csak egy lelőhelyről van biztos adata (Tórockó). A Keszthelyi-hegységben a Tátika lábánál fénycsapda gyűjtötte.

Új adat: Zalaszentő, Tátika-hegy lába, Várrét, 2001. 07. 15. fénycsapda, leg.: Sággy Zs.

Ophonus cordatus (DUFTSCHMID, 1821)

Nyugat-palearktikus elterjedésű, stenotop, thermophil faj, melyet meleg hegyoldalokon, meszes legelőkön, száraz mezőkön, pusztafüves sztyeppeken, valamint galajon (*Galium*) gyűjtöttek (KIRSCHENHOFER 1989).

Hazánkban ritka, viszonylag kevés előfordulási helye ismert. A hegyvidéken száraz, meleg gyepekben, a Duna–Tisza közén homokdombon fogták (SZÉL 1996a). Agrárterületen üzemelő fénycsapda is gyűjtötte (KÁDÁR – SZÉL 1989).

TÓTH (1973) a Bakonyból Döbröntéről (Vár-hegy) és Öcsről (Kab-hegy) közli, lámpázással Vászolyon is fogták (RETEZÁR – SZÉKELY, 1999). Retezár Imre többször gyűjtötte a márkói Téglá-dűlőben, előkerült továbbá Paloznáról rönk forgatásával, valamint Vilonyáról talajcsapdázzal.

Új adatok: Márkó, Téglá-dűlő, egyelés, 1985. 06. 30., 1986. 06. 26., 1987. 07. 11., 1993. 07. 27., 1995. 06. 04., leg.: Retezár I.; Paloznak, autópihenő, erdőszél, forgatás, 2000. 06. 20., leg.: Sággy Zs.; Vilonya, Külső-hegy, sziklagyep, talajcsapda 1999. 07. 21 – 08. 04., leg.: Kutasi Cs.,

Cymindis humeralis (FOURCROY, 1758)

Nyugat-palearktikus elterjedésű, eurytop, xerophil faj, melyet száraz erdőszegélyeken, homokos réteken, hegyi kaszálón gyűjtöttek (KIRSCHENHOFER 1989).

Hazánkban ritka faj, amely főként a hegyvidék száraz, meleg, növényzettel gyéren benőtt helyeiről került elő. Az újkeletű példányokat gyertyános-tölgyesben (*Quercus petraeae-Carpinetum*), illetve hegyi zöldlegelőn (*Lolio-Cynosuretum*) gyűjtötték talajcsapdával, kövek alól és egyeléssel (SZÉL 1996a).

A Bakonyból TÓTH (1973) Balatonakaliról közli, a MTM-ben további régi adatai is fellelhetők: Balatongyörök, 1955. 09. leg.: Dr. Lenci; Kádárta, 1955. 09. leg.: Dr. Lenci; Pét coll: Lichtn. Az újabb kutatások során a Keszthelyi-hegységből, valamint Alsóörsről is előkerült, mindkét helyen talajcsapdával fogták.

Új adatok: Keszthelyi-hegység, Várvölgy, talajcsapda, 1994. 07. 31 – 09. 04. leg.: Retezár I.; Alsóörs, Csere-hegy, tölgyes, talajcsapda, 2000. 07. 24 – 08. 16. leg.: Kutasi-Harmat

Meloidae – Hólyaghúzó bogarak

Sitaris muralis (FORSTER, 1771) – pirosvállú méhbogár

Közép- és dél-európai faj. Hazánkban elterjedt, de ritka. A síkság és a dombvidék lakója, füves helyeken virágokon található, csak napfényes időszakban gyűjthető. Elsősorban *Anthophora* fajok fészkeiben fejlődik (KASZAB 1956). Hazai elterjedési adatait TÓTH (1973b) közölte.

A Bakonyból eddig egyetlen ugodi példányát ismertük (SZALÓKI 1997), új lelőhelye a Szent György-hegy, valamint Zirc, ez utóbbi helyen a déli órákban belterületen találtuk.

Új adat: Kisapáti, Szent György hegy, 2000. 08. 09. leg.: Tóth Sz.; Zirc, belterület, Petőfi utca, 1999. 08. 23., leg.: Kutasi Cs.

Cucujidae – Lapbogarak

Cucujus cinnabarinus (SCOPOLI, 1763) – skarlátbogár

Észak- és Közép-Európában elterjedt faj, hazánkban elsősorban hegyvidéken gyűjtötték (HORVATOVICH 1982). Különböző fafajok, elsősorban tölgy, de nyár (SÁR 1993) kérge alól is előkerült. A Dél-Dunántúlon a Villányi-hegységben gyakori, itt fűhálózással is gyűjtötték (HORVATOVICH 1982). Nagyobb számban fordul elő Csepvarashton nyárfák kérge alatt is (SZÉL szóbeli közlés). Tölgysesek, nyárasok nem ritka faja (MERKL 1987).

A skarlátbogár számos nemzetközi védettségi listán szerepel, az IUCN Vörös Könyv és a CORINE Biotopes Program által veszélyeztetett faj, a Berni Egyezmény II.-es listáján is megtalálható (MERKL 1998), hazánkban 2001 óta védett (Magyar Közlöny 2001/53). Eszmei értéke 2000 Ft.

A Bakonyban elsősorban az Északi-Bakonyból került elő, legnagyobb számban Porván gyűjtötték. Tölgyön kívül erdeifenyő kérge alól is előkerült.

Az MTM és a Bakonyi Természettudományi Múzeum gyűjteményeiben az alábbi bakonyi adatok találhatóak: Bakonyszentkirály, Zörög-tető, 1983. 04. 09. leg.: Szalóki D. (3db); Bakonyszentlászló, Kenyeri-erdő, 1979. 02. 25., leg.: Szalóki D.; Bakonyszentlászló, fakéreg alól, 1979. 02. 25., leg.: Ádám L. (4db); Fenyőfő, Ehmann (ex. coll) Dr. R. Streda (coll); Porva, Felső-erdő, 1986. 02. 01., leg.: Szalóki D.; Pannonhalma, Jánosmajor, kérgezés, 1997. 04. 24., leg.: Kutasi Cs. (3 db), Porva, 1988. 03. 19., leg.: Podlussány A. (7 db); Veszprémvarsány, Malom-hegy, erdei fenyő kérge alól, bából nevelve, 1995. 09. 07. leg.: Kutasi Cs.; Zirc – Kardosrét, Cuha-völgy, Rókalyuk-árok, 1999. 04. 10. leg.: Kutasi Cs. (3 db)

Bostrichidae – Csuklyásszúk

Lichenophanes varius (ILLIGER, 1801)

Dél-palearktikus elterjedésű, ritka faj, amely hazánkban a mediterrán jellegű vidékekről került elő (MERKL 1998). Leginkább fényen, de fűhálózással is gyűjtötték.

Új adat: Veszprém, Csatár-hegy, lámpázás, 1997. 08. 04 – 06. leg.: Kutasi Cs. (4 db)

Colydiidae – Fahéjbogarak

Orthocerus clavicornis (LINNAEUS, 1758) – kefecsapú zuzmó-héjbogár

Európában és Szibériában fordul elő. Homokvidékeket kedvelő, ritka faj, melyet hazánkban leginkább a középhegységek déli lejtőin gyűjtöttek, de a Hortobágyi Nemzeti Parkból is előkerült (SLIPINSKI – MERKL 1993). Különböző talajlakó zuzmókban él. Eddig Pápateszerről (Anonim) és Fenyőfőről (1905, Wachsmann) ismertük (MTM adatai). Új lelőhelye a Balaton-felvidéken található, ahol sziklagyepben gyűjtöttük.

Új adat: Vilonya, Külső-hegy, sziklagyep, talajcsapda, 2000. 04. 13., leg.: Kutasi Cs.

Orthocerus crassicornis (ERICHSON, 1845) – vastagsápú zuzmó-héjbogár

Ez a palearktikus faj Közép és Dél-Európa lakója, az előző fajhoz hasonlóan különböző talajlakó zuzmókban él. Hazánkban nagyon ritka, ez idáig mindössze három hazai lelőhelyről ismertük: Bátorliget, Sövényháza, Szerencs (SLIPINSKI – MERKL 1993). A Bástori-legelőn egyeléssel gyűjtötték (MERKL 1991). A Bakony területén sziklagyepkekből került elő, egyeléssel, illetve talajcsapdával gyűjtöttük.

Új adat: Királyszentistván, Ugri-hegy, sziklagyep, talajcsapda, 1997. 08. 06., 09. 03., leg.: Kutasi Cs.; Vilonya, Külső-hegy, sziklagyep, talajcsapda, 1997. 09. 03. leg.: Kutasi Cs.; Zalaszentő, Tátika, sziklagyep, egyelés, 1999. 05. 07., leg.: Sággy Zs.

Melyridae

Cerallus rubidus (GYLLENHAL, 1817)

Délkelet-európai faj, faunaterületünkön xerotherm, száraz lejtőkön, fenyvesek közelében, a fák fiatal hajtásain vagy virágzó fűféléken fordul elő (KASZAB 1955). A faj nyugati área-expanziója eléri az Appennin-félszigetet. Az elterjedési terület nyugati részének az északi határa hazánk területére esik, kaspi faunaelem (HORVATOVICH 1971).

A Bakony lágytestű bogarairól íródott legfrissebb alapvetésében nem szerepel (SZALÓKI 1997a). A Bakony faunájára új. Litéri gyűjtőhelyén a közelben telepített feketefenyves található. Vilonyán a dolomityep leégése után fordult elő nagyobb számban a talajcsapdákból.

Új adatok: Litér, Mogyorós-hegy, sziklagyep, talajcsapda, 2000. 06. 22., leg.: Kutasi Cs.; Vilonya, Külső-hegy, sziklagyep, talajcsapda, 2000. 06. 22., 07. 06., leg.: Kutasi Cs.

Cerambycidae-Cincérek

Trichoferus pallidus (OLIVIER, 1790) – sápadt éjcincér

Közép- és Dél-Európában elterjedt faj. KASZAB (1971) ezt a fajt ritkának tartja, előfordulását hőscincér által rágott fához köti, ez utóbbi állítás ma már nem állja meg a helyét (MEDVEGY 1987, HEGYESSY 1997). MEDVEGY (1987) sporadikus előfordulásával és éjszakai életmódjával magyarázza ritkaságát. Hazánk tölgyeseiben elterjedt faj (MERKL – KOVÁCS, 1997).

A nyár második felében jelenik meg, éjjel aktív, ritkán fényre is repül (HEGYESSY 1997). Tölgyfajok kérge alatt rág, a hazai tápnövényadatok zöme a kocsánytalan tölgyre (*Quercus petraea*) vonatkozik, kisebb számban a kocsányos tölgyet (*Q. robur*), a csertölgyet (*Q. cerris*) és molyhostölgyet (*Q. pubescens*) is említik (MERKL – HEGYESSY and KOVÁCS 1996, MERKL – KOVÁCS, 1997; KOVÁCS – MUSKOVITS – HEGYESSY 2000).

A lárva a kéreg alatt rág, bábozódni sekélyen a farészben, vagy a kéregben szokott (HEGYESSY 1997). Gyűjtötték törzsből, kéregből, kéreg alól, tuskóból, valamint az imágót gyakran fényen (lámpázás, fénycsapda) is.

A Bakonyból KASZAB (1971) közli először Balatonalmádiból, MEDVEGY (1987) ezt az adatot a gyűjtés évével egészíti ki: 1936. Több mint 60 év után újabb előfordulási helyeit regisztrálhattuk. Balatonszepezdről lámpázással, Tihanyból boros-banános talajcsapdával, a Tátikán pedig fénycsapdával sikerült gyűjteni.

Új adatok: Balatonszepezd, Öreg-hegy, lámpázás, 1999. 08. 18. leg.: Kutasi Cs.; Tihany (Kiserdő-tető), boros csapda, 2000.07.15-08.02. leg.: Szél Gy.; Zalaszentő, Tátika, fénycsapda, 2001. 07. 15. leg.: Kondorosy E.

Herophila tristis LINNAEUS, 1767 – gyászos cincér

Előfordul Dél-Európában és Közép-Európa déli felében, hazánkban csak néhány Dunántúli példányát ismerjük (KASZAB 1990). Dél-Európában az Ibériai félszigettől a Balkán félsziget közepéig összefüggő, folyamatos az elterjedése, Közép-Európában viszont az egyes élőhelyek izolálva helyezkednek el. Elterjedésének északi határa Bécs közelében van (HORION 1974 idézi HORVATOVICH 1982).

Védett faj, a Vörös Könyv szerint kipusztultnak tekinthető (VARGA – KASZAB and PAPP 1990). 1987-ben került elő néhány példánya a Somlóról, ami egyértelműen bizonyította a faj hazánkban való fennmaradását (SZÉL 1996b). Ennek a lelőhelynek ismeretében várható volt, hogy további tanúhegyeink meleg domboldalairól is előkerül. A Celldömölki Ság-hegyen bokorerdőben és molyhostölgyesben is fogták, s az utóbbi időben a Bakonyból is megkerült. Szotyori Zsombor Szigligeten, felhagyott szőlőültetvényben gyűjtötte.

Új adatok: Szigliget, Rókarántó, 1997. 08. 17., 1999. 07. 03., 2001. 07. 12., leg.: Szotyori Zs.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetünket szeretnénk kifejezni dr. Merkl Ottónak és dr. Szél Győzőnek a hozzájárulásukért, hogy a Magyar Természettudományi Múzeum bogárgyűjteményének adatait felhasználhassuk, továbbá a határozásban nyújtott segítségükért. Köszönetet szeretnénk mondani Retezár Imrének, Andreas Hermann-nak, Kádár Ferencnek, Szotyori Zsombornak és Tóth Szabolcsnak, akik gyűjtési adataikat rendelkezésünkre bocsátották.

IRODALOM – LITERATUR

- BRANDMAYR, P. – BRANDMAYR, T. Z. (1982): Identificazione di larve del genere *Ophonus* Dejean, 1821 (*sensu novo*) e note bionomiche (Coleoptera Carabidae) – Mem. Soc. ent. ital., Genova (1981) 60: 67-103 p.
- CSIKI E. (1946): Die Käferfauna des Karpaten-Beckens I. – Budapest 796. p.
- FREUDE, H. (1976): Familienreihe Adephaga. 1. Familie: Carabidae (Laufkäfer). – In Freude, H., Harde, K. W., Lohse, G. A. (eds): *Die Käfer Mitteleuropas*, 2. Goecke & Evers, Krefeld, 302 pp.
- HEGYESSY G. (1997): Sátoraljaújhely környékének cincérei (Coleoptera; Cerambycidae) – Zempléni Táj (különszám), Információk Északkelet-Magyarország természeti értékeiről I., Zempléni Környezetvédelmi Egyesület Sátoraljaújhely 68 p.
- HORVATOVICH S. (1971): A magyarországi lágytestű bogarak (Col., Malacodermata) faunaelemei – Folia Entomologica Hungarica 24. 67-92 p.
- HORVATOVICH S. (1982): Hazánk faunájára új és ritka bogárfajok a Dél- és Nyugat-Dunántúlról, IV. (Coleoptera) – Janus Pannonius Múzeum Évkönyve (1981) 26. 19-32. p.
- HURKA, K. (1996): Carabidae of the Czech and Slovak Republics – Kabourek, Zlín, 565 pp.
- KÁDÁR F. – SZÉL GY. (1989): Carabid beetles (Coleoptera, Carabidae) collected by light traps in apple orchards and maize stands in Hungary – Folia Entomologica Hungarica 50: 27-36. p.
- KASZAB Z. (1955): Különböző csápú bogarak Diversicornia I. Lágytestű bogarak, Malacodermata – Magyarország állatvilága 7. kötet 1. füzet 144. p.
- KASZAB Z. (1956): Felemás lábfejű bogarak III. - Heteromera III. – Magyarország állatvilága 9. kötet 3. füzet 42. p.
- KASZAB Z. (1971): Cincérek - Cerambycidae – Magyarország állatvilága 9. kötet 5. füzet 284. p.

- KIRSCHENHOFER E. (1989): Carabidae. – In: Koch, K. (ed): Die Käfer Mitteleuropas, Ökologie 1. – Goecke & Evers, Krefeld, 15-107. p.
- KOVÁCS T. – MUSKOVITS J. – HEGYESSY G. (2000): Magyarországi cincérek tápnövény- és lelőhelyadatai III. (Coleoptera, Cerambycidae) – Folia Historico Naturalia Musei Mátreaensis 24: 205-220. p.
- KUTASI Cs. (1997): A Bakony-hegység területére új futóbogárfajok (Carabidae) Veszprémvársány környékéről – Folia Mus. Hist.-Nat. Bakonyiensis (1993) 12. 99-104. p.
- KUTASI Cs. (1998): Ritka futóbogarak (Coleoptera, Carabidae) a Keleti-Bakonyból – A Bakonyi Természettudományi Múzeum Közleményei (1994) 13. 63-72. p.
- KUTASI Cs. (1998a): Futóbogarak (Coleoptera, Carabidae) Litér környékéről – Folia Mus. Hist.-Nat. Bakonyiensis (1994) 13. 73-87. p.
- KUTASI Cs. (1999): Ritka és jellegzetes Balaton-felvidéki bogárfajok (Coleoptera) Folia Mus. Hist.-Nat. Bakonyiensis 14 (1995) 67-78. p.
- KUTASI Cs. (2000): Futóbogarak (Coleoptera: Carabidae) a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzetből – Folia Mus. Hist.-Nat. Bakonyiensis (1996) 15. 93-100. p.
- KUTASI Cs. (2000a): Ritka futóbogarak a Bakonyban – A 12. Bakony-kutató Ankét (1998. IV. 24-26) előadás kivonatai, Bakonyi Természettudományi Múzeum, Zirc 28-30. p.
- KUTASI Cs. (2001): Futóbogarak (Col.: Carabidae) vizsgálata a veszprémi Csatár-hegyen és környékén – Folia Mus. Hist.-Nat. Bakonyiensis 18. (1999) 95-104 p.
- KUTHY D. (1897): Coleoptera – In: Paszlavszky J. (ed.): A Magyar Birodalom Állatvilága (Fauna Regni Hungariae) – A K. M. Természettudományi Társulat, Budapest 213 p.
- LAWRENCE, J. F. – NEWTON, JR., A. F. (1995): Families and subfamilies of coleoptera (with selected genera, notes, references and data on family-group names) – In: Pakaluk, J.& Slipinski, S. A. (eds.: Biology, Phylogeny and classification of Coleoptera: Papers Celebrating the 80th Birthday of roy A. Crowson. Muzeum i Instytut Zoologii Pan, Warszawa 779-1006.
- MEDVEGY M. (1987): A Bakony cincérei – A Bakony Természettudományi Kutatásának Eredményei 19. Zirc 106 p.
- MERKL O. (1987): Species of some Clavicorn families from the Kiskunság National Park (Coleoptera) – In: Mahunka S. (ed.): The Fauna of the Kiskunság National Park - after forty years, II. – Budapest 182-188. p.
- MERKL O. (1991): Reassessment of the beetle fauna of Bátorliget, NE Hungary (Coleoptera) – In: Mahunka S. (ed.): The Bátorliget Nature Reserves - after forty years, I. – Budapest 381-498. p.
- MERKL O. (1998): Data to 46 beetle families (Coleoptera) from the Duna-Dráva National Park, South Hungary – Dunántúli Dolgozatok Természettudományi Sorozat 9. 209-232. p.
- MERKL O. – HEGYESSY G. and KOVÁCS T. (1996): Cerambycidae (Coleoptera) from the Bükk National Park – The Fauna of the Bükk National Park 309-326. p.
- MERKL O. – KOVÁCS T. (1997): Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer VI. Bogarak – Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 43 p.
- PAPP J. (1968): A Bakony hegység állatföldrajzi viszonyai – A Veszprém megyei Múzeumok Közleményei 7. 251-314. p.
- RETEZÁR I. SZÉKELY K. (1999): Vászoly és környékének futóbogarai, cincérei (Coleoptera: Carabidae, Cerambycidae) – Folia Mus. Hist.-Nat. Bakonyiensis (1995), 14: 79-104. p.
- SCIAKY, R. (1987): Revision del specie paleartiche occidentali del genere Ophonus Dejean, 1821. – Mem. Soc. ent. ital. 64 (1986): 29-120.
- SLIPINSKI, S. A. – MERKL O. (1993): Különböző csápú bogarak VI. – Diversicornia VI. Bunkócsápú bogarak VIII. – Clavicornia VIII. – Magyarország állatvilága 8. kötet 16. füzet 74. p.
- SZALÓKI D. (1997): A Bakony-hegység lágystestű bogarai (Coleoptera, Malacodermata) – Folia Mus. Hist.-Nat. Bakonyiensis (1993) 12. 39-71. p.
- SZALÓKI D. (1997a): Adatok a Bakony Tenebrionoidea faunájához (Coleoptera) – Folia Mus. Hist.-Nat. Bakonyiensis (1993) 12. 73-97. p.

- SZÉKESSY V. (1943): Die Koleopteren-Fauna der Halbinsel Tihany – A Magyar Biológiai Kutatóintézet Munkái, Tihany 15. 358-399. p.
- SZÉL GY. (1996a): Rhyssodidae, Cicindelidae and Carabidae (Coleoptera) from the Bükk National Park – The Fauna of the Bükk National Park 159-222. p.
- SZÉL GY. (1996b): A Somló valamint a somlővásárhelyi Holt-tó kiszáradó láprét zoológiai értékei – javaslat a terület kezelésére – A Bakonyi Természettudományi Múzeum adattára, Zirc 8 p.
- SZÉL GY. – HEGYESSY G. (1996): Adatok az Őrségi Tájvédelmi Körzet futóbogár faunájához (Coleoptera: Carabidae) – In: Vígh K. (ed.): Az Őrségi Tájvédelmi Körzet Természeti Képe II., Savaria Múzeum, Szombathely 8-36. p.
- SÁR J. (1993): A Dél-, és Nyugat-Dunántúl fakéreg alatt gyűjtött bogarai (Coleoptera) – Folia Historico Naturalia Musei Mátreaensis 18. 81-95. p.
- TÓTH L. (1968): Adatok a Balaton-felvidék bogár (Coleoptera) faunájához – A Veszprém megyei Múzeumok Közleményei 7. 351-365. p.
- TÓTH L. (1973): A Bakony hegység futóbogár-alkatú faunájának alapvetése (Coleoptera: Cicindelidae et Carabidae) – A Veszprém megyei Múzeumok Közleményei 12. 275-351. p.
- TÓTH L. (1973a): A Bakony-hegység lágytestűbogár (Col. Malacodermata-) - faunájának alapvetése – A Veszprém megyei Múzeumok Közleményei 12. 353-368. p.
- TÓTH L. (1973b): A Kárpát-medence felemáslábfejű bogarainak (Coleoptera, Heteromera) lelőhelyadatai I. – Folia Entomologica Hungarica 26. 165-192. p.
- VARGA Z. – KASZAB Z. and PAPP J. (1990): Rovarok – Insecta. – In: Rakonczay, Z. (ed): Vörös könyv. Budapest, Akadémiai Kiadó, Bp. pp. 178-262.

A szerzők címe (Author's adress):

KUTASI Csaba
Bakonyi Természettudományi Múzeum
H-8420 Zirc, Rákóczi tér 1.

SÁGHY Zsolt
MOL-Chem Ltd., Agrochemical Office,
H-9011 Győr, P.O.B.: 13.